

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Στις πιο κάτω περιόδους του κειμένου α', να ξεχωρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις από τις κύριες:

εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος (εννοείται «ἐστί»), ἐπιμελείας δὴ δεῖται [...].

καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὴ καὶ δόξειεν ἂν δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσει.

εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγὴ, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς [...]

☒ Τι εκφράζουν γενικά οι δευτερεύουσες προτάσεις που εντοπίσατε;

☒ Η υποθετική πρόταση μαζί με την κύρια που προσδιορίζεται απ' αυτήν συναποτελούν έναν _____ λόγο. Η υποθετική πρόταση ονομάζεται και _____, ενώ η κύρια πρόταση λέγεται και _____.

2. Να μελετήσετε τις πιο κάτω περιόδους και να κάνετε τις ασκήσεις που ακολουθούν:

α. Καὶ οὐκ ἀπελαύνει τινὰ ἀπὸ τοῦ βήματος, εἴ τις μὴ προγόνων ἐστὶν ἐστρατηγηκότων [...] (ἀπελαύνω = διώχνω, στρατηγεω-ῶ = εἶμαι στρατηγός)

β. Εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλόμεθα (ἀπόλλυμαι = χάνομαι, καταστρέφομαι).

γ. Ἐπιδειξάτω τοίνυν Δημοσθένης, εἴ που γέγραπται δῆμος τινα τούτων τῶν ἀνδρῶν στεφανῶσαι (αν κάπου είναι γραμμένο να στεφανώσει ο δήμος κάποιον από τους άντρες αυτούς)

δ. Ἐξῆν αὐτῷ μὴ συκοφαντεῖν ἐμέ, εἰ ἐσωφρόνει. (ἔξεστι = εἶναι δυνατό)

ε. Ἄν ταῦτα ποιῆτε, οὐ καταφρονηθήσεσθε. (καταφρονῶ = περιφρονῶ)

στ. Ἦν σεισμὸς γένηται ἐν τῇ Σκυθικῇ, τέρας νενόμισται.

ζ. Ἡ μὲν οὖν φύσις, ἂν ᾗ πονηρά, πολλάκις φαῦλα βούλεται.

η. Καλόν τι καὶ θαυμαστὸν ἂν εἴη, εἰ μηδέτερος ὑμῶν μηδὲν δρᾶσαι δύναίτο. (μηδέτερος = κανένας)

θ. Εἰ μὲν τινες ἴδοιέν πη (= κάπου) τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσησάν τε ἂν.

ι. Εἰ πάντα τὰ ὄντα καπνὸς γένοιτο, ῥῖνες ἂν διαγνοῖεν. (Αν ὅλα τα ὄντα γίνονταν καπνός, θα ήταν οι μύτες που θα τα διέκριναν και θα τα αντιλαμβάνονταν)

2. Να συμπληρώσετε τα κενά:

- Όπως βλέπουμε και πιο πάνω, οι υποθετικές προτάσεις εισάγονται με τους συνδέσμους *εἰ*, *εἰάν/ἄν/ἤν*. Ἐχουν ἄρνηση _____. - Οι υποθετικές προτάσεις μπορεί να εκφέρονται με ΟΡΙΣΤΙΚΗ ἢ με _____, ἢ με _____ ἔγκλιση.

Με βάση προηγούμενες γνώσεις σας, μετά από ποιους συνδέσμους επιτρέπεται ἡ υποτακτικὴ ἔγκλιση; _____, _____, _____. Οι υποθετικοὶ λόγοι, με βάση τὴν ἔγκλιση που ἔχουν στὴν υπόθεση, ἀνήκουν κυρίως σε τρεῖς κατηγορίες:

1η κατηγορία: Υπόθεση με ΟΡΙΣΤΙΚΗ (Εἰ+οριστική)

2η κατηγορία: Υπόθεση με ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ (Εἰάν/ἄν/ἤν +υποτακτικὴ)

3η κατηγορία: Υπόθεση με ΕΥΚΤΙΚΗ (Εἰ +ευκτική)

Πιο αναλυτικά, στὴν 1η κατηγορία ἔχουμε τα δυο πρώτα εἶδη υποθετικοῦ λόγου, τὸ «Πραγματικό» καὶ τὸ «Μη πραγματικό», τὸ ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ:

1ο εἶδος: ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ Ὁ ομιλητὴς θεωρεῖ τὴν υπόθεση ὡς κάτι πραγματικό καὶ βγάζει ἀπὸ αὐτὴν κάποιον συμπέρασμα. π.χ. Εἰ τοῦτο ποιεῖς, τὴν πόλιν βλάπτεις. Εἰ ἐθέλεις, μένε. Εἰ σὺ βούλεις ἐπανέλθωμεν.

Υπόθεση: εἰ+ΟΡΙΣΤΙΚΗ οποιουδήποτε χρόνου Απόδοση: Οποιαδήποτε ἔγκλιση

2ο εἶδος: ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ Στὸ δεύτερο εἶδος τοῦ υποθετικοῦ λόγου ὁ ομιλητὴς παρουσιάζει τὸ περιεχόμενο τῆς υπόθεσης ὡς κάτι που δεν θα μπορούσε νὰ γίνει, καθὼς βρίσκεται σε ἀντίθεση πρὸς ὅ, τι πραγματικά συμβαίνει. Ἡ ἀπόδοση δηλώνει ποιο θα ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα, εἰάν θα γινόταν στὴν πραγματικότητα ἡ υπόθεση. π.χ. Εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί, οὐκ ἂν ποτε ταῦτα ἔπασχον. Εἰ τοῦτο ἐποίησας, τὴν πόλιν ἂν ἔβλαψας.

Υπόθεση: εἰ +ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΙΚΟΥ χρόνου Απόδοση: Δυνητικὴ οριστικὴ

Σημείωση: Ἀν στὴν ἀπόδοση ὑπάρχει ἀπρόσωπο ρήμα ἢ ἀπρόσωπη ἔκφραση (ἔδει, ἐξῆν, προσῆκε κτλ. ἀναγκαῖον ἦν, δίκαιον ἦν κ.τ.λ.) τὸ δυνητικό ἂν μπορεί νὰ παραλείπεται.

Άσκηση: Ποιοι ἀπὸ τοὺς υποθετικούς λόγους τῆς ἀσκησης 1 ἀνήκουν στὸ πρώτο εἶδος καὶ ποιοι στὸ δεύτερο εἶδος υποθετικοῦ λόγου; Σημειώστε στὸν πίνακα τὸ εἶδος τοὺς.

Στην 2η κατηγορία ανήκουν το 3ο και 4ο είδος υποθετικών λόγων, το «Προσδοκώμενο» και η «Αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον».

3ο είδος: ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ Ο υποθετικός λόγος δείχνει κάτι που περιμένουμε να γίνει. π.χ. Ἐάν ζητῆς καλῶς, εὐρήσεις. Ἦν φύγη Ἄβροκόμας, ἔλεσθε (=εκλέξετε) ἄλλον ἡγεμόνα.

Υπόθεση: ἔάν/ἄν/ἦν +ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ Απόδοση: Οριστική μέλλοντα ή ανάλογη έκφραση, όπως προστακτική δυνητική ευκτική.

4ο είδος: ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ Ή ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Το τέταρτο είδος υποθετικών λόγων χρησιμοποιείται, όταν η προσδοκία, η οποία εκφράζεται στην υποθετική πρόταση, αναφέρεται σε κάτι που ισχύει παντού και πάντοτε, επαναλαμβάνεται αόριστα στο παρόν και στο μέλλον (με την έννοια του «κάθε φορά που»). π.χ. ἔάν τις τοῦτο ποιῆ/ποιήση, χαίρουσιν οἱ θεοί εάν (= κάθε φορά που, πάντοτε όταν) το κάνει κανείς αυτό, χαίρονται οι θεοί. Ἦν ἐγγὺς ἔλθη θάνατος, οὐδεις βούλεται θνήσκειν.

Υπόθεση: Ἐάν/Ἄν/Ἦν +ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ Απόδοση: Οριστική ενεστώτα ή γνωμικός αόριστος

Άσκηση: Ποιοι από τους υποθετικούς λόγους της άσκησης 1 ανήκουν στο τρίτο είδος και ποιοι στο τέταρτο είδος υποθετικού λόγου; Σημειώστε στον πίνακα το είδος τους.

Στην 3η κατηγορία έχουμε τα τελευταία δυο είδη υποθετικών λόγων, «Απλή σκέψη (του λέγοντος)» και «Επανάληψη στο παρελθόν»

5ο είδος: ΑΠΛΗ ΣΚΕΨΗ (του λέγοντος)

Το πέμπτο είδος υποθετικών λόγων χρησιμοποιείται, όταν ο ομιλητής θέλει να παρουσιάσει την υπόθεση ως μιαν απλή σκέψη του, ως μια πιθανολογία για κάτι παροντικό ή μελλοντικό, το οποίο μπορεί να πραγματοποιηθεί ή να μην πραγματοποιηθεί.

π.χ. Εἴ τις μὴ τρέφοιτο, οὐκ ἂν ζῶη (Ἄν κάποιος δεν τρεφόταν, δεν θα μπορούσε να ζήσει). Εἰ ἀναγκαῖον εἶη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.

Υπόθεση: Εί+ΕΥΚΤΙΚΗ Απόδοση: ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΕΥΚΤΙΚΗ ή ΟΡΙΣΤΙΚΗ αρκτικού χρόνου

6ο είδος: ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ Το έκτο είδος υποθετικών λόγων δείχνει κάτι που επαναλαμβανόταν αόριστα στο παρελθόν (με την έννοια του «κάθε φορά που γινόταν κάτι...») π.χ. Πολλάκις δὲ ὅποτε μεταστρατοπεδεύοιτο, εἰ αἴσθοιτο καταλελειμμένα παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων, ἐπεμέλετο καὶ τούτων. Εἷ τις δοκοίη βλακεύειν, ἔπαισεν ἄν. (τον χτυπούσε)

Υπόθεση: Εί+ΕΥΚΤΙΚΗ Απόδοση: ΟΡΙΣΤΙΚΗ Παρατατικού (και σπάνια Αορίστου) ή ἄν + ΟΡΙΣΤΙΚΗ Αορίστου

☒ Άσκηση: Ποιοι από τους υποθετικούς λόγους της άσκησης 1 ανήκουν στο πέμπτο είδος και ποιοι στο έκτο είδος υποθετικού λόγου; Να σημειώσετε στον πίνακα το είδος τους.